

Uddannelse under naturlig forandring

Uddannelse under naturlig forandring

2. UDGAVE

Finn Wiedemann

Syddansk Universitetsforlag 2017

© Forfatteren og Syddansk Universitetsforlag 2017
Sats og tryk: Specialtrykkeriet Arco
Omslag Donald Jensen, Unisats Aps
Omslagsillustration:

ISBN: 978 87 408 3086 6

Uddannelse under naturlig forandring er trykt med støtte fra:
Puljen Pædagogisk Forskning og udvikling

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller
anden mangfoldiggørelse af denne bog
er kun tilladt med forlagets tilladelse eller
ifølge overenskomst med Copy-Dan

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55
5230 Odense M
www.universitypress.dk

Indhold

Indledning	7
1. Uddannelse under naturlig forandring	11
2. Teorier om globalisering: historie og definition	23
3. Teorier om vidensamfund	53
4. Fra velfærdsstat til konkurrencestat	73
5. Teorier om ændringer i moderniteten	97
6. Sammenfatning	115
7. Afslutning	123
Anvendt litteratur	125

Indledning

I 2011 udgav jeg bogen *Uddannelse under naturlig forandring*. Bogens formål var at give en relativt kort introduktion til teorier om de samfundsmæssige ændringer, som danner baggrund eller kontekst for de ændringer, den pædagogiske verden og uddannelsesverdenen kontinuerligt står over for. I bogen blev der givet eksempler på en række aktuelle uddannelsespolitiske og pædagogiske tendenser, og de pågældende tendenser blev analyseret og diskuteret i sammenhæng med teorier om ændringer på kultur- og samfundsniveau. Hvad er globalisering og vidensamfund, og hvordan kan vi forstå fænomener som f.eks. indførelse af læreplaner, nationale test og uddannelsesreformer i perspektivet af de nævnte bevægelser?

Bogen her kan ses som en opdateret og revideret udgave af 2011-bogen og som et forsøg på at føre analyser og teoridiskussioner op til i dag. Det uddannelsesbillede, som tegnede sig i 2011, ser anderledes ud i dag. Dengang eksisterede der en eufori omkring vidensamfundet, og vi kunne ikke få uddannelse og forskning nok. Uddannelse, uddannelse og uddannelse, som den engelske premierminister Tony Blair havde sagt nogle år tidligere. Dette har ændret sig. Nu handler det ikke bare om mere uddannelse, men også om de rigtige uddannelser. Flere unge skal tage en erhvervsuddannelse, og vi skal sortere i antallet af elever til gymnasiet. De humanistiske videregående uddannelser har fået reduceret antallet af studiepladser, i stedet skal flere unge motiveres til at søge hen imod de tekniske og naturvidenskabelige videregående uddannelser. Der er i stigende grad kommet fokus på talent og elite og ikke kun på at få flere unge til at gennemføre en uddannelse. Endelig oplever vi, at der er færre midler til forskning og uddannelse.

Uddannelse og forskning udgør ikke længere et "helligt" område, som man ikke må røre, fordi der er bred konsensus om, at det er den helt afgørende nøgle til fremtidens vidensamfund, som mange tidligere hævdede, vi var på vej imod.

Indholdet ændrer sig ligeledes. I 2011 havde jeg en specialestuderende, som interviewede alle skoleledere i en større dansk kommune om deres erfaringer med begrebet evidens. Ingen af dem havde nogen erfaringer med emnet eller understøttede deres skole og læreres arbejde med emnet. Selv om evidensbegrebet var i fremmarch, og der blev udgivet bøger om emnet, havde det endnu ikke sat sig spor i skoleledernes bevidsthed. I dag understøtter mange kommuner folkeskolernes arbejde med forskellige evidensbaserede tiltag, f.eks. synlig læring, inspireret af John Hattie, ligesom emner som datastyret eller datainformeret ledelse går sin sejrsgang inden for uddannelsessektoren.

Før 2011 var der stort set ikke nogen, der vidste, de levede i en konkurrencestat. I mellemtiden er konkurrencestaten blevet et epokalt begreb, der bruges som forklaringsramme for alle håndte små og store samfundsmæssige ændringer, således også en række af de nævnte tendenser. I dag er det ikke længere samfundets skyld, det er konkurrencestatens skyld.

De nævnte eksempler peger på, at uddannelsespolitik og pædagogik kontinuerligt er under ændring, ligesom vi søger nye forklaringsrammer, når vi skal forsøge at forstå og forklare, hvad baggrunden er. Nye makrosociologisk orienterede begreber vinder løbende indpas og forsøger at komme på omdrejningshøjde med den tid, vi lever i.

I bogen identificeres fire centrale samfundsmæssige og kulturelle tendenser, som udgør en kontekst for de forandringer, som finder sted, og som er med til at forme den tid, vi lever i, og dermed direkte og indirekte er med til at præge uddannelsesverdenens udvikling.

De fire tendenser er henholdsvis globalisering, videnssamfund, konkurrencestat og ændrede rammer for individets identitetsdannelse, her tematiseret gennem begrebet sen-modernitet. Det er en hypotese, at de fire nævnte tendenser indirekte bidrager til at omforme det danske uddannelsessystem, og at de har en selvstændig forklaringskraft i forhold til at tematisere de ændringer, som har fundet sted.

Bogens kapitler er disponeret med afsæt i de fire tendenser. Efter et indledende kapitel, som redegør for bogens analytiske og teoretiske afsæt, finder der en teoretisk indkredsning og diskussion sted af hver af tendenserne. I forlængelse heraf vil der blive givet en række analytiske eksempler på, hvilke konsekvenser de fire nævnte tendenser har haft for uddannelsesverdenens forandringer. Fokus vil være på såvel indholdsmæssige som pædagogiske og ledelses- og styringsmæssige ændringer.

I bogens afsluttende kapitel vil der finde en vurdering sted af, hvilke samlede konsekvenser de nævnte ændringer har haft. Der vil her blive peget på, at ændringerne rummer en række komplementære tendenser, hvoraf nogle aktuelt dominerer feltet, mens andre står svagere. Der består her nogle iboende, men til dels ikke realiserede muligheder for, hvordan uddannelsesverdenen kan udvikles.

Et mål med bogen er at give et teoretisk-analytisk bud på sammenhængen mellem ændringer inden for den danske uddannelsesverden og den samfundsmæssige og kulturelle udvikling. Intentionen er således at fortælle den store historie og gennem analytiske nedslag se på, hvordan den gestalter sig i uddannelsesverdenen. En anden hensigt med bogen er at komme et skridt videre, end blot at pege på, at globaliseringen, konkurrencestaten eller individualiseringen er skyld i dette og hint. I stedet vil begrebernes oprindelse og udvikling blive eftersporet, ligesom en række af de forskellige centrale teoretiske traditioner og positioner, som eksisterer, vil blive diskuteret.

Bogens primære målgruppe er studerende, som beskæftiger sig med læring, uddannelse og pædagogik, men andre som har interesse for området, f.eks. undervisere, forskere og folk med interesse for pædagogiske emner og uddannelsesområdet og dets udvikling, vil ligeledes kunne have glæde af bogen.